

I. ARTYKUŁY

EWA SZEWCZYK*

Uprawnienia i obowiązki podmiotu habilitującego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Wprowadzenie

Zasadniczą inspiracją przygotowania niniejszego opracowania poświęconego jednemu z trzech awansowych postępowań naukowych były liczne prace Pani Profesor Krystyny Wojtczak. Należą do nich m.in.: *O stopniach naukowych i veniam legendi w II Rzeczypospolitej; Habilitacje w Polsce Ludowej. Warunki i przebieg habilitacji w prawie o stopniach i tytułach naukowych; O stopniach naukowych w Polsce Ludowej; Tytuł profesora w Polsce w latach 1920–1990. Warunki przyznawania tytułu profesora w prawie o stopniach i tytułach naukowych; Tytuł profesora w pierwszych latach przemian ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej*. Szanowna Autorka nakreśliła w nich szczegółowy obraz tego, jak ewoluowały przepisy w zakresie postępowań awansowych na przestrzeni wielu dekad. Obowiązujące obecnie przepisy normujące tryb prowadzenia postępowania w sprawach nadania stopnia czy tytułu naukowego obowiązują dopiero od 4 lat i nie doczekały się jeszcze zbyt wielu opracowań. Zarówno ta okoliczność, jak i to, że zbliża się rocznica prowadzenia znakomitego, 40-punktowego czasopisma naukowego „Studia Prawa Publicznego”, w którym ukazały się liczne z powyższych opracowań Pani Profesor Krystyny Wojtczak,

* Ewa Szewczyk prof. UZ dr hab., Uniwersytet Zielonogórski, e-mail: e.szewczyk@wpa.uz.zgora.pl, <https://orcid.org/0000-0002-2980-6564>.

skłoniły autorkę niniejszego opracowania do swego rodzaju skromnej kontynuacji zagadnień związanych z postępowaniami awansowymi.

1. Podstawowe założenia postępowania awansowego w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

Problematyka nadawania stopni i tytułów naukowych jest w Polsce przedmiotem regulacji ustawowej od 1920 r. i na przestrzeni stulecia znacząco ewoluowała¹. Obecnie kwestie zainicjowania postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitacyjnego normuje art. 220 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 r.² (przepisy powoływane w dalszej części opracowania odnoszą się do uregulowań tej ustawy). Zgodnie z tym przepisem postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wszczyna się na wniosek habilitanta, czyli osoby ubiegającej się o jego nadanie. Jest on składany do podmiotu habilitującego za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej. Mianem podmiotu habilitującego przepis art. 218 określa: uczelnie, instytuty Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze oraz instytuty międzynarodowe, które w danej dyscyplinie posiadają kategorię naukową co najmniej B+. Wymienione w tym przepisie podmioty, posiadające w danej dyscyplinie wspomnianą kategorię naukową, są uprawnione do podejmowania rozstrzygnięcia administracyjnego w przedmiocie nadania stopnia doktora habilitowanego. Postępowanie awansowe, którego efektem jest nadanie stopnia doktora habilitowanego, prowadzone jest zatem na poszczególnych etapach postępowania pierwszoinstancyjnego przez Radę Doskonałości Naukowej oraz podmiot habilitujący. Warto mieć przy tym na uwadze, że celem tego postępowania jest wydanie rozstrzygnięcia o doniosłym znaczeniu społecznym, nie tylko dla osobiście zainteresowanego, lecz również dla środowiska naukowego, a nawet szerzej – dla potencjalnie każdego, kto jako student uczelni chciałby w sformalizowany sposób z jego wiedzy korzystać³.

¹ Zob. szerzej Z. Kmieciak, J. Wegner, *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadawania stopni naukowych i tytułu profesora*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 3, s. 3.

² Ustawa z dnia 20 VII 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 574), dalej „p.s.w.i.n.”.

³ M. Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego*. Studium z prawa administracyjnego procesowego, Łódź 2019, s. 241.

2. Kompetencje Rady Doskonałości Naukowej

Rada Doskonałości Naukowej⁴ w myśl art. 232 ust. 2 pełni funkcję centralnego organu administracji rządowej. W ramach postępowań awansowych w przedmiocie nadania stopnia doktora habilitowanego zadaniem Rady Doskonałości Naukowej, zgodnie z art. 221 ust. 1, jest dokonanie formalnej oceny wniosku w sprawie przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego, a następnie przekazanie go podmiotowi habilitującemu w terminie 4 tygodni od dnia jego otrzymania. W przypadku niewyrażenia zgody na przeprowadzenie postępowania przez podmiot habilitujący, zwraca on wniosek do Rady Doskonałości Naukowej. Z art. 221 ust. 3 wynika, że w danej sprawie owo zwrócenie wniosku jest możliwe tylko jeden raz. W takiej sytuacji Rada niezwłocznie wyznacza inny podmiot habilitujący i przekazuje mu wniosek.

Formalna ocena złożonego wniosku sprowadza się do ustalenia, czy z wnioskiem wystąpił podmiot legitymowany, a więc czy wnioskodawcy przysługuje przymiot strony. Ponadto Rada Doskonałości Naukowej bada, czy w odniesieniu do wnioskodawcy nie zachodzą przesłanki z art. 224 ust. 2. Przepis ten stanowi, że „w przypadku utrzymania w mocy” przez Radę decyzji podmiotu habilitującego o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego, osoba ubiegająca się o ten stopień może wystąpić z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego nadania po upływie co najmniej 2 lat. Okres ten może zostać skrócony do 12 miesięcy w przypadku znacznego zwiększenia dorobku naukowego lub artystycznego. Przepis ten jest wyjątkowo nieprecyzyjny. Nie wskazuje bowiem dostatecznie jasno, od którego momentu ów okres dwuletni należy liczyć. Analogiczne unormowanie z art. 228 ust. 10 pkt 1 i 2 zdecydowanie wyraźniej określa, że „osoba ubiegająca się o tytuł profesora może wystąpić z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego nadania po upływie co najmniej 5 lat w przypadku: 1) ostatecznego postanowienia, o którym mowa w ust. 2; 2) ostatecznej decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 2”. Z kolei w myśl art. 228 ust. 2 Rada odmawia wszczęcia postępowania, jeżeli wniosek w sposób oczywisty nie spełnia przesłanek określonych w art. 227. Na postanowienie w tej kwestii przysługuje zażalenie. Taka konstrukcja przepisu art. 228 ust. 10 pkt 1 pozwala na precyzyjne wskazanie momentu, od którego pięcioletni okres na

⁴ Dalej także „RDN” lub „Rada”.

ponowne złożenie wniosku w sprawie nadania tytułu profesora należy liczyć. Aczkolwiek zastrzec jednocześnie należy, że taka konstrukcja przepisu może okazać się mniej korzystna dla strony. Postanowieniem ostatecznym będzie w tej sytuacji zarówno postanowienie Rady Doskonałości Naukowej wydane przez ten organ w I instancji po upływie terminu na wniesienie zażalenia, jeśli strona z niego nie skorzysta, jak i postanowienie wydane w tej sprawie przez Radę w II instancji, jeśli z prawa do wniesienia zażalenia ona skorzysta. Pomiędzy wydaniem każdego z nich może upłynąć pewien – niekiedy znaczący – okres. Osobie ubiegającej się o wszczęcie postępowania w sprawie nadania tytułu profesora termin, o którym mowa w art. 222 ust. 10 pkt 1, liczyć się będzie od wydania i doręczenia postanowienia w postępowaniu zażaleniowym, jeśli zostanie ono przez nią uruchomione, co oznacza, że w takim przypadku termin ten rozpocznie swój bieg później, niż gdyby z prawa do wniesienia zażalenia nie skorzystała. Precyzyjnie ustawodawca określił moment, od którego należy liczyć ów pięcioletni okres, wskazując w art. 228 ust. 10 pkt 2, że chodzi o ostateczną decyzję, o której mowa w ust. 5 pkt 2 art. 228. Przepis art. 228 ust. 5 pkt 2 przewiduje, że Rada Doskonałości Naukowej w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania opinii recenzentów odmawia wystąpienia do Prezydenta RP o nadanie wnioskodawcy tytułu profesora. Odmowa ta ma postać decyzji administracyjnej. Jest to decyzja pierwszoinstancyjna, od której w myśl art. 228 ust. 6 w terminie 3 miesięcy przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Jak wynika z art. 16 § 1 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego⁵ decyzja, od której przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, nie jest decyzją ostateczną. A zatem dopiero decyzja Rady wydana po rozpatrzeniu ewentualnego wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy oraz pierwszoinstancyjna decyzja Rady, od której nie wniesiono wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy po upływie terminu do jego wniesienia, stają się decyzjami ostatecznymi. Moment nabycia przez nie tej cechy daje się precyzyjnie określić. Od niego należy liczyć pięcioletni okres, który musi upłynąć przed ponownym złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania o nadanie tytułu profesora.

Natomiast w odniesieniu do postępowania habilitacyjnego przepis art. 224 ust. 2 stosunkowo nieprecyzyjnie określa, od kiedy należy

⁵ Ustawa z dnia 14 VI 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 735), dalej „k.p.a.” lub „Kodeks”.

liczyć ów dwuletni okres, który musi upłynąć przed ponownym złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego. „Utrzymanie w mocy decyzji” o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego, o którym mowa w powyższym unormowaniu, wiąże się oczywiście z momentem ustatecznienia się decyzji wydanej w postępowaniu odwoławczym. Przepis powyższy jednak nie wskazuje na fakt nabycia przez decyzję ostateczności, lecz na utrzymanie w mocy decyzji o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego. Należy przy tym mieć na uwadze również to, że po wyczerpaniu toku instancji i uzyskaniu decyzji drugoinstancyjnej stronie przysługuje prawo wniesienia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, jeśli decyzja ta bądź postępowanie poprzedzające jej wydanie były dotknięte brakiem legalności. Również w postępowaniu sądowoadministracyjnym może zapaść wyrok oddalający skargę, a tym samym „utrzymujący w mocy decyzję” Rady Doskonałości Naukowej o odmowie nadania stopnia doktora habilitowanego. Wątpliwości związane z ustaleniem momentu, od którego liczy się ów dwuletni okres, mogą skutkować tym, że w sytuacji gdy osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego skorzysta z prawa do wniesienia skargi do sądu administracyjnego moment ten ulegnie przesunięciu i może być liczony od momentu wydania orzeczenia o oddaleniu skargi na podstawie art. 151 Ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁶, co prowadzi do „utrzymania w mocy” zaskarżonej decyzji Rady Doskonałości Naukowej. Wątpliwości tych można byłoby łatwo uniknąć, gdyby przepis art. 224 ust. 2 wyraźnie stanowił, że „osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego może wystąpić z ponownym wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego nadania po upływie co najmniej 2 lat od doręczenia jej ostatecznej decyzji o odmowie jego nadania”.

Ponadto w ramach formalnej oceny wniosku Rada bada, czy dwuletni okres wymagany na podstawie art. 224 ust. 2 może być przez nią uznany za skrócony do 12 miesięcy. Ustawodawca uzależnił to od stwierdzenia przez Radę, że w tym okresie znaczne zwiększył się dorobek naukowy lub artystyczny. W takim przypadku habilitant winien dołączyć do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego dodatkowy wniosek – w tym samym lub osobnym piśmie – o skrócenie przez Radę wymaganego na podstawie art. 224 ust. 2 dwuletniego okresu, z powodu znacznego

⁶ Tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 329.

zwiększenia dorobku naukowego lub artystycznego, aby Rada w sposób formalny mogła się do tego odnieść. W takich sytuacjach wniosek może być przekazany do podmiotu habilitującego tylko po uprzednim merytorycznym rozpoznaniu prośby o skrócenie dwuletniego okresu, czemu Rada winna nadać postać postanowienia. Brak bowiem takiego postanowienia w aktach sprawy pozwalałby na powzięcie wątpliwości co do tego, czy ów wniosek/prośba w ogóle został(a) rozpatrzona.

Nadto jeszcze RDN wstępnie ocenia spełnienie przesłanek pozytywnych, wskazanych w art. 219 ust. 1 pkt 1–3, czyli czy wnioskodawca posiada stopień doktora i czy posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny oraz czy wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. W ramach dorobku należy wykazać się posiadaniem co najmniej jednej monografii naukowej, wydanej przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii było ujęte we wskazanym w ustawie wykazie, bądź jednego cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania były ujęte w ustawowo określonym wykazie. Osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest obowiązana wskazać, że przesłanki te spełnia, jednakże pełna ocena ich spełnienia nastąpić może dopiero po przeprowadzeniu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego przez podmiot habilitujący.

Stosownie do art. 221 ust. 4 w terminie 12 tygodni od otrzymania wniosku Rada Doskonałości Naukowej wyznacza 4 członków komisji habilitacyjnej, w tym przewodniczącego i trzech recenzentów. Wyboru tego dokonuje spośród osób posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędących pracownikami podmiotu habilitującego ani uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego albo instytutu międzynarodowego, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego. Jak wynika z art. 224 ust. 1, Rada Doskonałości Naukowej jest organem, do którego przysługuje prawo wniesienia odwołania od decyzji w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

A zatem Rada Doskonałości Naukowej jest podmiotem, za pośrednictwem którego osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora

habilitowanego składa wniosek w sprawie wszczęcia postępowania i który uprawniony jest do rozpatrywania odwołań od decyzji wydawanych w tych sprawach. Jest ona również podmiotem uprawnionym do przekazania wniosku innemu podmiotowi habilitacyjnemu, w przypadku zwrotu wniosku o przeprowadzenie postępowania. Ponadto wyznacza ona część składu komisji habilitacyjnej. Zgodnie zaś z art. 238 ust. 1 pkt 6 lit. b Rada sprawuje nadzór nad podmiotami habilitującymi w zakresie zgodności z prawem postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

3. Kompetencje podmiotu habilitującego oraz czynności komisji habilitacyjnej

Podkreślenia wymaga, że podmiot habilitujący, którego funkcję według art. 218 mogą pełnić uczelnie, instytuty Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze oraz instytuty międzynarodowe posiadające w danej dyscyplinie kategorię naukową co najmniej B+, działa *de facto* przez swoje organy, takie jak rady naukowe poszczególnych dyscyplin naukowych. Podmiot habilitujący, wskazany we wniosku strony, któremu Rada Doskonałości Naukowej przekazuje ów wniosek, może nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i w ciągu 4 tygodni zwrócić wniosek Radzie. Zadaniem podmiotu habilitującego jest w myśl art. 221 ust. 5 powołanie komisji habilitacyjnej. Wprawdzie część jej składu wyznacza wcześniej Rada Doskonałości Naukowej, jednak ustawodawca wprost w art. 221 ust. 5 przesądził o tym, że powołanie komisji habilitacyjnej należy do podmiotu habilitującego. Dokonuje on tego w ciągu 6 tygodni od dnia otrzymania informacji o członkach komisji habilitacyjnej wyznaczonych przez Radę. Formalnie to ten podmiot powołuje komisję habilitacyjną składającą się z 4 członków wyznaczonych przez Radę oraz 2 członków posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora zatrudnionych w podmiocie habilitującym, w tym sekretarza oraz recenzenta posiadającego stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę w tym międzynarodową, niebędącego pracownikiem podmiotu habilitującego (art. 221 ust. 5)⁷.

⁷ H. Izdebski, Art. 221, w: J.M. Zieliński, H. Izdebski, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, wyd. II, LEX/el. 2021, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587785534/>

W myśl art. 222 do podmiotu habilitującego należy udostępnienie w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej tej jednostki: wniosku osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, informacji o składzie komisji habilitacyjnej, w miarę wpływu: recenzji, uchwały zawierającej opinię w sprawie nadania stopnia wraz z uzasadnieniem oraz decyzji w sprawie nadania stopnia.

Jak stanowi art. 221 ust. 9 do obowiązków recenzentów należy ocena, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2. Ocena ta formułowana jest w treści recenzji.

W myśl art. 221 ust. 9 komisja habilitacyjna może przeprowadzić kolokwium habilitacyjne w zakresie osiągnięć naukowych albo artystycznych osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego. Kolokwium przeprowadza się w przypadku osiągnięć w zakresie nauk humanistycznych, społecznych i teologicznych. Stosownie do art. 221 ust. 9a kolokwium może być przeprowadzone poza siedzibą podmiotu habilitującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej zapewniających w szczególności transmisję kolokwium w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami, wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy kolokwium mogą wypowiadać się w jego toku.

Jednym z ostatnich obowiązków komisji habilitacyjnej jest podjęcie – w myśl art. 221 ust. 10 – uchwały, w której formułuje ona opinię w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Jest ona co do zasady podejmowana w głosowaniu jawnym. Na wniosek osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego głosowanie może być tajne. Ustawodawca w zdaniu 3. art. 221 ust. 10 przesądził, że opinia ta nie może być pozytywna, jeśli co najmniej 2 recenzje są negatywne. W takiej sytuacji należałoby się zastanowić, czy przeprowadzenie kolokwium nie powinno być wykluczone. Skoro ustawodawca sam przesądził o tym, że opinia komisji habilitacyjnej niezależnie od przebiegu kolokwium będzie negatywna, jeśli w toku postępowania zostaną złożone 2 negatywne recenzje, zapraszanie habilitanta i przeprowadzanie kolokwium stanowić będzie dla niego tylko dodatkową dawkę stresu. W takiej sytuacji od jego przebiegu nie zależy już bowiem ocena komisji. Stosownie do art. 221 ust. 11 komisja habilitacyjna

w terminie 6 tygodni od dnia otrzymania recenzji przekazuje powyższą uchwałę wraz z uzasadnieniem i dokumentacją postępowania podmiotowi habilitującemu.

W terminie miesiąca od otrzymania opinii komisji habilitacyjnej (mającej postać uchwały) podmiot habilitujący nadaje stopień doktora habilitowanego albo odmawia jego nadania. Odmowa nadania dotyczy tych przypadków, w których opinia komisji habilitacyjnej jest negatywna (art. 221 ust. 12). Nadanie stopnia doktora habilitowanego odbywa się w drodze decyzji administracyjnej kończącej postępowanie podmiotu habilitującego. Ma ona postać uchwały, gdyż organ działający w imieniu podmiotu habilitującego jest organem kolegialnym.

4. Rada Doskonałości Naukowej i organ podmiotu habilitującego jako organy administracji publicznej

Rada Doskonałości Naukowej, jak już wspomniano, w myśl art. 232 ust. 2 pełni funkcję centralnego organu administracji rządowej⁸. A zatem jest ona organem administracji publicznej *sensu stricto*, czyli organem administracji w znaczeniu ustrojowym, dla którego „rozstrzygnięcie indywidualnych spraw z zakresu administracji [...] stanowi normalny element ich kompetencji”, a tym samym usytuowany jest w ramach zadań, dla realizacji których organ ten został utworzony⁹. Już samo to oznacza, że jest to organ profesjonalnie przygotowany do realizacji administracyjnych funkcji państwa, w tym do prowadzenia postępowania administracyjnego.

Podmiot habilitujący działa *de facto* przez swoje organy, takie jak rady naukowe poszczególnych dyscyplin naukowych. Wspomniane organy podmiotów habilitujących nie są organami administracji publicznej *sensu stricto*, lecz tak zwanymi organami administracji publicznej w znaczeniu funkcjonalnym, które na co dzień nie funkcjonują jako ustrojowe organy administracji. Ustawodawca powierzył im realizowanie administracyjnych funkcji państwa tylko w pewnym zakresie spraw.

⁸ Szerzej na temat centralnych organów administracji rządowej E. Ochendowski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2013, s. 302–303; *Prawo administracyjne*, pod red. M. Zdyba, J. Stelmasiaka, Warszawa 2016, s. 277–279; *Prawo administracyjne*, pod red. J. Jagielskiego, M. Wierzbowskiego, Warszawa 2019, s. 229–234.

⁹ W. Dawidowicz, *Ogólne postępowanie administracyjne. Zarys systemu*, Warszawa 1962, s. 45.

Załatwiają one więc indywidualne sprawy administracyjne wyjątkowo, działając na zlecenie prawodawcy¹⁰. Nie są to zatem na ogół podmioty, których organy byłyby profesjonalnie przygotowane do załatwiania spraw administracyjnych i prowadzenia postępowania administracyjnego, może poza drobnymi wyjątkami, gdy postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego toczy się na wydziałach prawa poszczególnych uczelni. Z obserwacji praktyki wynika, że prowadzenie takich postępowań na uczelniach czy w instytutach Polskiej Akademii Nauk, poza wydziałami prawa czy instytutami nauk prawnych, wywołuje wiele problemów. Wymaga to bowiem od organu podmiotu habilitującego rzetelnej wiedzy z zakresu prawa i postępowania administracyjnego. Tym bardziej, że oprócz znajomości przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce niezbędna jest znajomość przepisów kodeksu postępowania administracyjnego normujących postępowanie administracyjne.

5. Przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

Jak wynika z art. 221 ust. 2 rozumianego *a contrario* kompletne przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego należy do podmiotu habilitującego. Przepis ten stanowi, że „podmiot habilitujący może [...] nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego”. Z kolei stosownie do art. 238 ust. 1 pkt 1 do zadań Rady Doskonałości Naukowej należy podejmowanie jedynie pewnych czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Czynności te wymienione są w art. 221 ust. 1, 3 i 4. Rada prowadzi jedynie znikomą część postępowania pierwszoinstancyjnego. Do niej bowiem bezpośrednio składany jest wniosek o wszczęcie postępowania, który po dokonaniu przez nią jego formalnej oceny przekazywany jest do podmiotu habilitującego. Jej udział w postępowaniu na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego kończy się wyznaczeniem części składu komisji habilitacyjnej. Zasadnicza rola Rady może ujawnić się dopiero po zakończeniu postępowania przed podmiotem habilitującym, ponieważ do niej należy rozpoznanie sprawy w postępowaniu drugoinstancyjnym,

¹⁰ W. Dawidowicz, op. cit., s. 45; J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018, s. 192–193.

o ile zostanie wniesione odwołanie. Nie można byłoby więc uznać, że Rada dokonuje czynności procesowych w szerszym zakresie na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, gdyż jej zasadnicza rola sprowadza się do ewentualnego rozpatrzenia odwołania w postępowaniu odwoławczym.

Zasadnicza rola „gospodarza postępowania” na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego przynależy do podmiotu habilitującego. Do organu podmiotu habilitującego należy prowadzenie postępowania administracyjnego, które zakończy się wydaną przez ten podmiot decyzją administracyjną w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego. Również ewentualne wnioski procesowe, składane w toku tego postępowania przez stronę podlegają rozpatrzeniu przez podmiot habilitujący. Przykładowo, jeżeli habilitant złoży wniosek o zawieszenie postępowania – powinien być on rozpoznany przez podmiot habilitujący. Z kolei w przypadku złożenia ponaglenia, które w myśl art. 37 § 3 pkt 1 k.p.a. wnosi się do organu wyższego stopnia za pośrednictwem organu, który pozostaje w zwłoce lub bezczynności, zostanie ono rozpoznane przez Radę Doskonałości Naukowej. W pierwszej kolejności jednak trafi do komisji habilitacyjnej, za pośrednictwem której jest ono wnoszone.

6. Stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego w postępowaniu awansowym

Zgodnie z treścią art. 178 ust. 3 „w postępowaniach w sprawie nadania stopnia [...] doktora habilitowanego, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy Kpa”. Tym samym przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce odsyłają do stosowania w postępowaniu, którego celem jest nadanie stopnia doktora habilitowanego przez organy prowadzące postępowanie habilitacyjne, przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego. W myśl koncepcji utrwalonej w doktrynie prawa i postępowania administracyjnego, niektóre z przepisów k.p.a., do których odsyła ustawodawca, z racji użytego przez niego słowa „odpowiednio” będą mogły mieć zastosowanie wprost, inne z modyfikacjami, a niektóre nie będą podlegały zastosowaniu¹¹. Z uwagi na to, że przepisy ustawy o szkolnictwie

¹¹ J. Nowacki, „Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa, „Państwo i Prawo” 1964, z. 3, s. 368.

wyższym i nauce nie zawierają licznych odrębności w odniesieniu do trybu wszczęcia i prowadzenia postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego, które jest postępowaniem administracyjnym, wiele unormowań Kodeksowych, znajdzie w nim zastosowanie, w tym wiele z nich wprost¹².

Postępowanie habilitacyjne wszczyna się na wniosek uprawnionego podmiotu w osobie strony/habilitanta. Prowadzi się je stosunkowo analogicznie jak ogólne postępowanie administracyjne, którego tryb i zasady określają przepisy Kodeksu. Oznacza to między innymi, że – tak jak i w ogólnym postępowaniu administracyjnym – treść wniosku wyznacza przedmiot postępowania. W przypadku zaś, gdy treść wniosku pozostawałaby niedostatecznie jasna dla podmiotu prowadzącego postępowanie, jego obowiązkiem jest w pierwszej kolejności podjęcie czynności mających na celu wyjaśnienie niejasności, a dopiero po ich wyjaśnieniu dokonywanie dalszych czynności procesowych. Należy mieć przy tym na względzie, że przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce jednoznacznie wskazują dwie przesłanki, na podstawie których należy sformułować wniosek w sprawie wszczęcia postępowania habilitacyjnego. Mianowicie, zgodnie z art. 220 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 219 ust. 1 pkt 2a p.s.w.i.n. wniosek o wszczęcie postępowania habilitacyjnego powinien obejmować wykaz osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie tego stopnia w postaci jednej monografii naukowej wydanej przez wydawnictwo, które w toku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a; względnie, wniosek ten powinien obejmować wskazanie cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b. A zatem Rada Doskonałości Naukowej formalnie oceniająca wniosek bada spełnienie jednej z tych przesłanek przez habilitanta, wskazanych przez niego we wniosku; następnie oceny tej dokonuje organ podmiotu habilitującego, któremu Rada przesyła ów wniosek w ciągu 4 tygodni.

¹² Zob. P. Dańczak, *Postępowanie jurysdykcyjne szczególne w sprawach zakładowych na przykładzie wybranych aspektów postępowań administracyjnych z zakresu szkolnictwa wyższego i nauki*, w: *Postępowania autonomiczne i szczególne. Postępowania niejurysdykcyjne*, t. IV, pod red. A. Matana, 2021, s. 836–837.

Ustawodawca wyraźnie domaga się wskazania przez habilitanta – z którego inicjatywy postępowanie habilitacyjne jest uruchamiane – jednej z dwóch wyżej wymienionych podstaw, na podstawie których prowadzi się dalsze czynności procesowe w danej sprawie, a więc wskazania monografii albo cyklu powiązanych tematycznie artykułów. Należy mieć jednocześnie na uwadze, że ustalenie tej kwestii może odbywać się nie tylko na podstawie samej treści wniosku, lecz również innych dokumentów do niego dołączonych, zwłaszcza autoreferatu. Warto nadmienić, że przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce nie przewidują jako podstawy do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego możliwości wskazania „książki” lecz „monografii”. Zasadnicza różnica między książką a monografią sprowadza się do tego, że monografia jest książką recenzowaną, monotematyczną i wydaną jako publikacja zwarta w wydawnictwie wskazanym w obowiązujących przepisach. Z oczywistych względów cechy tej nie posiada oceniany łącznie cykl artykułów. Recenzje w tym przypadku powstają na etapie prac redakcyjnych w danym czasopiśmie, lecz cykl jako całość recenzowaniu nie podlega, tym bardziej, że poszczególne jego części powstają w różnym czasie i mogą ukazywać się w różnych czasopismach.

Należy mieć na uwadze, że skoro treść wniosku strony wyznacza przedmiot postępowania w danej sprawie, to organowi prowadzącemu to postępowanie poza ten przedmiot wyjść nie można i nie wolno mu rozstrzygnąć innej sprawy niż wnioskowana przez habilitanta. W przypadku wątpliwości co do przedmiotu postępowania i treści wniosku habilitanta – organ prowadzący postępowanie habilitacyjne na podstawie art. 64 § 2 k.p.a. obowiązany jest zwrócić się do habilitanta o szczegółowe wyjaśnienie treści jego żądania. Zgodnie z tym przepisem: jeżeli podanie nie spełnia innych wymagań ustalonych w przepisach prawa, należy wezwać wnoszącego do usunięcia braków w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 7 dni. Przepis powyższy winien być zastosowany zwłaszcza w tych sytuacjach, gdy ani z wniosku, ani z pozostałych pism nie wynika dostatecznie jasno, na której przesłance habilitant swój wniosek oparł. A więc czy podstawą do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego ma być monografia czy cykl artykułów. Może to mieć szczególne znaczenie w przypadkach, gdy z wnioskiem zwraca się cudzoziemiec, dla którego zasady normujące analizowane postępowanie mogą nie być dostatecznie zrozumiałe.

W każdym przypadku, zwłaszcza powzięcia jakiegokolwiek wątpliwości, organy prowadzące postępowanie habilitacyjne powinny mieć na

uwadze treść art. 9 k.p.a. formułującego jedną z zasad ogólnych, który nakłada na wszystkie organy prowadzące postępowanie administracyjne obowiązek należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organy mają obowiązek czuwać nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu nie poniosły szkody z powodu niezajomości prawa, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek.

Pojawienie się jakichkolwiek wątpliwości co do treści wniosku habilitanta powoduje, że organy habilitujące nie powinny przystępować do dalszych czynności postępowania habilitacyjnego i nie powinny zlecać wykonania recenzji, jeśli zaistnieje wątpliwość, czy we wniosku wszczynającym postępowanie habilitant wskazał dostatecznie jasno, co stanowi jego osiągnięcie naukowe: „monografia” czy „cykl artykułów”. Brak bowiem spełnienia warunku formalnego określonego w art. 219 ust. 1 pkt 2a i 2b p.s.w.i.n. powinien skutkować wezwaniem do uzupełnienia owego braku na podstawie art. 64 k.p.a. celem dokonania przez organy habilitujące jednoznacznego ustalenia w tym zakresie. Co więcej, organy te nie powinny nadawać dalszego biegu postępowaniu habilitacyjnemu poprzez powołanie komisji habilitacyjnej w pełnym składzie, zmierzając tym samym do podjęcia merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie.

Wniesienie przez habilitanta odwołania za pośrednictwem organu podmiotu habilitującego otwiera przed nim możliwość dokonania autoweryfikacji wydanej przez niego decyzji. Jedynym rozwiązaniem, które pozwala mu – po wniesieniu odwołania – jeszcze raz podjąć rozstrzygnięcie w sprawie jest art. 132 Kodeksu. Przepis ten stanowi: „§ 1. Jeżeli odwołanie wniosły wszystkie strony, a organ administracji publicznej, który wydał decyzję, uzna, że to odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, może wydać nową decyzję, w której uchyli lub zmieni zaskarżoną decyzję. § 3. Od nowej decyzji służy stronom odwołanie”.

Podkreślenia wymaga, że ustawodawca skorzystał z tego rozwiązania prawnego obwarował szeregiem warunków. Instytucję normowaną omawianym przepisem określa się mianem „remonstracji”. Jej zastosowanie w pierwszej kolejności zależy od tego, czy strona wniosła odwołanie. Kolejnym istotnym warunkiem jest uwzględnienie w całości odwołania strony. Wreszcie, następnym warunkiem jest wydanie nowej decyzji, w której organ I instancji uchyli lub zmieni dotychczasową decyzję.

Zasadnicze znaczenie instytucji unormowanej w art. 132 k.p.a. sprowadza się do tego, że strona, składając odwołanie, dąży do uzyskania zmiany lub uchylecia niekorzystnej dla niej decyzji. Zaś organowi I instancji pozwala ponownie rozpoznać i rozstrzygnąć załatwioną jego decyzją sprawę, bez nadawania jej dalszego biegu.

Autokontrola unormowana w art. 132 § 1 Kodeksu jest dość wysoce sformalizowana. Zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w dorobku judykatury panuje jednolita opinia co do tego, że „uwzględnienie w całości odwołania strony” rozumiane jest jako uwzględnienie żądania zarówno co do treści, jak i co do zakresu rozstrzygnięcia. Innymi słowy: należy ten warunek rozumieć jako wydanie nowej decyzji zgodnej z treścią żądania strony, uwzględniającej zarzuty wymienione w odwołaniu. Oznacza to, że uwzględnienie odwołania w całości zawsze jest równoznaczne ze zmianą decyzji na korzyść strony¹³.

W toku postępowania autoweryfikacyjnego, czyli stosowania instytucji remonstracji organ, który wydał decyzję, ponownie rozpatruje sprawę rozstrzygniętą własną decyzją nieostateczną. Punktem wyjścia powinny być więc dla niego oczekiwania strony sformułowane w treści odwołania co do kształtu oczekiwanego przez nią nowego rozstrzygnięcia. Kierunek ponownemu rozpatrzeniu sprawy powinny nadać: zarzuty, żądania i uzasadnienie zawarte w odwołaniu¹⁴. A zatem wzruszenie przez organ I instancji zaskarżonej decyzji zdeterminowane jest wynikiem oceny zasadności odwołania, czyli ustaleniem, że zasługuje ono w pełnym zakresie na uwzględnienie. Jednocześnie pamiętać należy, że wszelkie czynności procesowe zostały już wcześniej przeprowadzone przez organ I instancji i na tym etapie nowe nie powinny być już podejmowane. Instytucja remonstracji służy bowiem jedynie dokonaniu autokontroli własnej decyzji organu I instancji, w tym przypadku podmiotu habilitującego.

Ponadto należy mieć na uwadze, że skorzystanie z uprawnienia określonego w art. 132 k.p.a. musi odpowiadać formule rozstrzygnięcia, którą wyznacza art. 138 § 1 pkt 2 Kodeksu, co z kolei oznacza, że nie może ograniczać się do samego uchylecia decyzji¹⁵. W obserwowanej przez autorkę niniejszego opracowania praktyce stosowania art. 132

¹³ Zob. szerzej E. Szewczyk, *Remonstracja w prawie administracyjnym procesowym*, Warszawa 2018, s. 95 i n. oraz s. 109.

¹⁴ Ibidem, s. 107 i n.

¹⁵ Z. Kmiecik, *Art. 138 § 1 pkt 2*, w: Z. Kmiecik, W. Chróścielewski, A. Krawczyk, J. Wegner, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, pod red. Z. Kmiecika, Warszawa 2019, s. 744.

k.p.a. daje się zauważyć liczne nieprawidłowości. Analizowany przepis wymaga bowiem od organu podmiotu habilitującego, stosującego instytucję remonstracji, wydania „nowej” decyzji w sprawie, czyli – nie tylko decyzji uwzględniającej żądania strony sformułowanego w odwołaniu, lecz jednocześnie – wydania decyzji całkowicie innej niż ta, która wcześniej została przez niego wydana. Tymczasem organy stosujące art. 132 Kodeksu traktują unormowaną w nim instytucję jedynie jako możliwość naprawienia popełnionych uchybień, bez uwzględniania wszystkich wymogów, które nakłada on na organ go stosujący, w szczególności uwzględnienia żądania strony, a więc wydania nowej decyzji zgodnej z treścią wniosku habilitanta. Nierzadkim uchybieniem organów habilitujących jest brak dołączenia uzasadnienia do przesyłanej habilitantowi uchwały w przedmiocie odmowy nadania mu stopnia doktora habilitowanego. Stosowanie w takich przypadkach art. 132 k.p.a. na ogół jest nieporozumieniem i potwierdza nieznamość stosowanych rozwiązań prawnych. Nie może ono służyć *de facto* uzupełnieniu treści uchwały o brakujące w niej rozstrzygnięcie. Instytucja remonstracji służy wprawdzie naprawieniu błędów popełnionych wcześniej przez ten sam organ, ale nie pozwala na wybiórcze potraktowanie zarzutów sformułowanych w odwołaniu i na swobodne uzupełnianie rozstrzygnięcia o dowolne brakujące w nim elementy. Podstawowa znajomość przepisów k.p.a. wyklucza z mocy jego art. 110 § 1 tego typu manewry.

Przepis art. 224 ust. 1 p.s.w.i.n. w odniesieniu do odwołań odsyła do odpowiedniego stosowania art. 193 ust. 2–4. Z przepisów tych wynika, że ustawodawca przewidział tu dłuższy od kodeksowego termin na wniesienie odwołania. Wynika z niego, że wynosi on 30 dni liczonych od dnia doręczenia rozstrzygnięcia podmiotu habilitującego. Z kolei organ podmiotu habilitującego przekazuje odwołanie do Rady wraz ze swoją opinią i aktami sprawy w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia odwołania. Podkreślenia wymaga, że ów 3 miesięczny termin to termin maksymalny. Jest on znacznie dłuższy w porównaniu z analogicznym terminem kodeksowym, który w myśl art. 133 k.p.a. wynosi 7 dni.

Podsumowanie

Zasadnicze problemy wyłaniające się w praktyce postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego na ogół są wynikiem tego, że jest ono prowadzone przez organy podmiotów habilitujących, które nie

stanowią ustrojowych organów administracji z gruntu do tego przygotowanych. Aby ułatwić im postawione przed nimi przez ustawodawcę zadanie podejmowania rozstrzygnięć w sprawach nadania stopnia doktora habilitowanego, warto byłoby chociażby przygotować dla nich opracowanie analogiczne do tego, jakie zaadresowano do wnioskodawców w postaci tzw. Poradnika habilitanta¹⁶.

Ponadto należałoby postulować, aby organy podmiotów habilitujących starały się w krótszym niż maksymalny 3-miesięczny termin przekazywać akta sprawy Radzie Doskonałości Naukowej w sytuacji nieskorzystania z instytucji autoweryfikacji. Czynności związane z oceną możliwości zastosowania instytucji remonstracji nie są skomplikowane ani czasochłonne, z tego względu przesyłanie akt sprawy do organu II instancji krótko przed upływem 3 miesięcy, o których stanowi art. 193 ust. 3, mimo iż mieści się w ramach ustawowych, niepotrzebnie przedłuża czas trwania postępowania, które w związku z jego kształtem i swego rodzaju sekwencyjnym podejmowaniem poszczególnych czynności przez Radę, organ podmiotu habilitującego i komisję w praktyce trwa niekiedy wiele miesięcy, a nawet dłużej niż rok (narażając habilitanta na stres związany z delikatnością materii, w której to postępowanie jest prowadzone).

THE RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE HABILITATION ENTITY IN THE PROCEDURE FOR CONFERRING THE DEGREE OF HABILITATED DOCTOR

Summary

The issue of awarding academic degrees and titles has been regulated by law in Poland since 1920 and has evolved significantly over the course of the century. The promotion procedure, the effect of which is the award of the degree of habilitated doctor, is conducted at individual stages of the first-instance procedure by the Council of Scientific Excellence and the habilitation entity. It is worth bearing in mind that the purpose of this procedure is to issue a decision of great social importance, not only for the person concerned, but also for the scientific community, and even more broadly, for everyone who, as a university student, would like to formally put their knowledge to use. This publication introduces the role of the Scientific Excellence Council, the habilitation entity and the habilitation committee in this procedure.

¹⁶ Rada Doskonałości Naukowej, *Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego*, <https://www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki.poradnik-postepowania-dotyczace-nadawania-stopnia-doktora-habilitowanego.html> (dostęp: 30 III 2022).

Within this framework, the entire procedure for awarding the degree of habilitated doctor (dr hab.) falls within the remit of the habilitation entity. On the other hand, the tasks of the Scientific Excellence Council include only taking certain actions in the procedure for awarding the habilitation degree. This is because the application for the initiation of the procedure is submitted to this Council, which, having formally assessed it, transfers the application to the habilitation entity. The Council's participation in the procedure at the stage of the first-instance procedure ends with it appointing part of the habilitation committee. The essential role of the Council may be revealed only after the end of the procedure. It is the Council that hears the case in secondary proceedings, should an appeal be lodged. If a postdoctoral researcher exercises their right to lodge an appeal to the Council of Scientific Excellence through the postdoctoral entity, this opens up the possibility of exercising a very important right, namely remonstrations, which consists in making the self-verification of the decision issued by it pursuant to Art. 132 of the Code.

Keywords: habilitation procedure – Scientific Excellence Council – habilitation entities – academic degree of habilitated doctor

LITERATURA

- Dańczak P., *Postępowanie jurysdykcyjne szczególnie w sprawach zakładowych na przykładzie wybranych aspektów postępowań administracyjnych z zakresu szkolnictwa wyższego i nauki*, w: *Postępowania autonomiczne i szczególnie. Postępowania nie-jurysdykcyjne*, t. IV, pod red. A. Matana, Warszawa 2021.
- Dawidowicz W., *Ogólne postępowanie administracyjne. Zarys systemu*, Warszawa 1962.
- Izdebski H., Art. 221, w: J.M. Zieliński, H. Izdebski, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, wyd. II, LEX/el. 2021, <https://sip.lex.pl/#/komentarzy/587785534/659597/izdebski-hubert-zielinski-jan-michal-prawo-o-szkolnictwie-wyzszym-i-nauce-komentarz-wyd-ii?cm=URELATIONS> (dostęp: 30 III 2022).
- Kmieciak Z., Art. 138 § 1 pkt 2, w: Z. Kmiecik, W. Chróścielewski, A. Krawczyk, J. Wegner, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, pod red. Z. Kmiecika, Warszawa 2019.
- Kmieciak Z., Wegner J., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadawania stopni naukowych i tytułu profesora*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 3.
- Nowacki J., „Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa, „Państwo i Prawo” 1964, z. 3.
- Ochendowski E., *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2013.
- Prawo administracyjne*, pod red. J. Jagielskiego, M. Wierzbowskiego, Warszawa 2019.
- Prawo administracyjne*, pod red. M. Zdyba, J. Stelmasiaka, Warszawa 2016.
- Sieniuc M., *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*, Łódź 2019.
- Szewczyk E., *Remonstracja w prawie administracyjnym procesowym*, Warszawa 2018.
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018.